ઃમૃત પીવાથી કોઇને અજીર્ણ થતું નથી તેમ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માનો મહિમા ગાવાથી સાંભળવાથી કે જોવાથી કોઇપણ મનુષ્યનું અહિત થતું નથી પણ હિત જ થાય છે.

શ્રીકૃષ્ણ બાળલીલા.

કંસવધ નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

કૃષ્ણ–(પરમાત્મા) પાલક પ્રભુ શ્રી વિષ્ણુએ લીલાતનું ધરી દેવકીના પુત્રરૂપે લીધેલો અવતાર, કંસ વધ કરનાર.

રાધા–(પ્રકૃતિ "શ્રી") કૃષ્ણની અર્ધાંગના ગોકુળવાસી વૃષભાણુની પુત્રી.

બળદેવજી–(શેષ નાગનો અવતાર) વસુદેવના સાતમા પુત્ર શ્રીકૃષ્ણના ભાઈ.

વિરંચિ–(બ્રહ્મા) સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરનાર દેવ.

નારદ–દેવરૂષિ વિષ્ણુ ભગવાનના પરમભક્ત.

વસુદેવ–(ધીરવીર યાદવ) દેવકીના પતિ શ્રીકૃષ્ણના પિતા.

દેવકી–કંસની બહેન, શ્રીકૃષ્ણની માતા.

ઉગ્રસેન–મથુરાંનો મહારાજા, કંસ અને દેવકીનો પિતા.

અક્રુર–વસુદેવનો ભાઈ, વિષ્ણુ ભગવાનનો ભક્ત.

ઉદ્ધવ–(યાદવ) વિષ્ણુ ભગવાનનો ભક્ત.

નંદરાય–ગોકુળના જાગીરદાર વસુદેવના મિત્ર શ્રીકૃષ્ણના પાલક પિતા.

યશોદા–નંદરાણી–શ્રીકૃષ્ણની પાલક માતા,

શ્રીદામો–શ્રીકૃષ્ણનો મશ્કરો ભક્ત, નંદરાયનો નોકર.

ટેકો–મથુરાંનો દરજી ભક્ત.

રસિકા-વિશાખા ઇ. ગોપીઓ. —રાધાની સખીઓ શ્રીકૃષ્ણ પ્રતિ અપૂર્વ પ્રેમ ધરનારીઓ.

કંસ-ઉગ્રસેનનો કુમાર, મથુરાંનો ક્રુર મહારાજા, વિષ્ણુનો વિરોધી.

કેશી-કંસનો વડો પ્રધાન.

દ્વીમુખવાનર-મથુરાંનો કોટવાલ, પૂતનાનો પતિ.

પૂતના-અઘાસૂરની બહેન.

પતિરો-કંસનો ધોબી.

રત્નાવળી-મથુરાંની કંસની માનીતી ગુણિકા.

શિવાય-ધર્મધેનુ ધરા, ગોપ ગોપીઓ, કુબ્જા, પ્રજાજન, નગરશેઠ અઘાસુર બગાસૂર બકાસૂર વક્રાસુર ચાણૂર મૂષ્ટિક ઇત્યાદિ.

શ્રીમદ્ ભાગવતના દશમસ્કંધ (પૂર્વાર્દ્ધ)ના આધારે રચાએલ,

શ્રીકૃષ્ણ બાળલીલા.

કંસવધ નાટક.

"આ બોધક વસ્તુ એટલી બધી જગપ્રસિદ્ધ છે કે વધુ વિવેચનની જરૂર રહેતી નથી, તોપણ પ્રવેશની મતલબ સમજવા પુરતી હકીકત આપીએ છીએ.

અંક પહેલો.

મંગળા ચરણ.

૧ દેવકી ને કંસ સાસરે વળાવે છે, ત્યારે આકાશવાણી થાય છે કે આ તારી બહેન દેવકીનો આઠમો પુત્ર તારો નાશ કરશે. એ વાણી સાંભળી કંસ ક્રોધાયમાન થઈ દેવકીને મારવા તૈયાર થાય છે, તે વખતે તેમના પિતા મહારાજા ઉગ્રસેન વચમાં પડે છે, તેથી કંસ પિતાને પદભ્રષ્ટ કરે છે. છેવટે દેવકી તથા વસુદેવને જીંદગી પર્યંત કારાગ્રહમાં રહેવું અને જેજે સંતતી થાય, તે કંસને સ્વાધિન કરવી, એવી કબુલાતથી દેવકીને જીવતી મુકે છે.

૨ ઉદ્ધવ અને અક્રુર વિચાર કરતા નીકળે છે. રસ્તામાં કોટવાળ મળે છે, તેને તેની સ્ત્રી પૂતના નગર શેઠ પાસેથી લાંચ અપાવે છે, અને બન્ને ધણી ધણીયાણી ખુશી થતાં જાય છે.

૩ કંસની કચેરી, તેમાં દેવકીનો આઠમો પુત્ર વિષ્ણુ અવતાર લેશે, એનો ભય! ભવિષ્ય વાણી ખોટી પડે એવી દિવાનો સાથે મસલત.

૪ કોટવાળને બે મોઢાનો વાંદરો કોઇએ કહેવો નહિ એવો સાદ પડાવે છે, રસ્તામાં પાખંડી મતના પંડિતોનો ઉપદેશ! વસુદેવની કામધેનુને વક્રાસૂર અને બકાસૂર બળાત્કારથી લેઈ જવા પ્રયત્ન કરે છે તેટલામાં વસુદેવનું આવવું, તેને જોઈ રાક્ષસોનું નાસી જવું.

૫ કારાગ્રહમાં દેવકી વસુદેવ અને તેના ૭ પુત્રો ગૌપૂજન કરે છે. ત્યાં કંસ આવી ગાયની માગણી કરે છે, પણ પ્રાણથી અધિક પ્રિય ગાયને નહિ લેવા કંસને વિનવે છે. તેથી કંસ કોપાયમાન થઈ તેના ૭ પુત્રોને મારી નાંખે છે. તથા દેવકી વસુદેવના પગમાં બેડી નાંખવાનો હુકમ કરે છે.

૬ વિષ્ણુ ધામ, બ્રહ્મા, નારદ, ધર્મ, ધરાને ધેનુ વિષ્ણુ પાસે આવી પોતાનાં દુઃખ નીવેદન કરે છે. અને અવતાર ધારણ કરવા પ્રાર્થના કરે છે.

૭ દરજીનું ફારસ,

૮ કારાગ્રહમાં સતિ દેવકીના બાળકરૂપે વિષ્ણુનું પ્રગટ થવું, દેવકીનો ભય દૂર કરવા પોતાને ગોકુળમાં મુકી આવવા આપેલી સમજ, વસુદેવનું ગોકુળમાં જવું, સંકેત પ્રમાણે જસોદાની ગોદમાં શ્રી કૃષ્ણને મુકી તેની યોગમાયારૂપે પ્રગટ થએલી કન્યાને લાવવી, તે કન્યાને કંસે હણવા પકડી તેવી જ તે આકાશમાં છટકી અને દેવી રૂપ ધરી કહેતી ગઇ કે તારો વેરી ગોકુળમાં જન્મી ચુકયો છે.

૯ ભયભીત થઈ કંસનું આવવું, અને ગોકુળમાં મારો દુશ્મન પેદા થઈ ચુક્યો તેમાંથી શી રીતે બચવું તેની કોટવાળ તથા કેશી સાથે મસલત.

૧૦ યશોદા પાસે બાળ કૃષ્ણની બાળ ચેષ્ટા વિશે ગોપીઓની પ્રેમ યુક્ત ફરિયાદ ! દ્વીમુખ કોટવાળનું જોશીરૂપે તથા પુતનાનું માસીરૂપે આવવું. શ્રી કૃષ્ણ માશીને ધાવી તેનું લોહી ચુસે છે, તેથી પુતના આકાશમાં ઉડે છે, છેવટે પ્રચંડ રાક્ષસીરૂપે આકાશમાંથી પડી દ્વીમુખ જોશીને દાબી મારે છે.

અંક બીજો.

૧ ગોવાળીઆ (ગોપ) લોકો વચ્ચે શ્રીકૃષ્ણનો મહિમા અને તેઓનું યમુના (કાલિંદી) તરફ જવું. રાધાનો કૃષ્ણપ્રતિ પ્રેમ.

૨ કાલિંદીમાં કાળીનાગ આવી વસેલો, તેથી તેનું ઝેરી પાણી પીવાથી ગોપ અને ગાયો મૃત્યુ પામેલાં. ત્યાં કંસ રાજાએ મંગાવેલાં કદમ વૃક્ષનાં ફળ લેવા શ્રીકૃષ્ણ આવે છે, અને સૌને સજીવન કરે છે. રાધાકૃષ્ણનો પ્રેમ ! દ્રષ્ટિમેળાપ, દડે રમવું. દડો કહાડવા શ્રીકૃષ્ણનું કાલિંદીમાં પડવું, નાગને નાથી કુટુંબ સહીત સમુદ્રમાં જવા આજ્ઞા કરવી.

૩ વિષ્ણુથી વેર તજવા, દેવકીને મુક્ત કરવા અને સ્વધર્મ પાળવા કંસને તેની રાણી સમજાવે છે. છતાં પોતાનો દુરાગ્રહ છોડતો નથી. કંસ, કેશી પ્રધાનની સલાહથી અઘાસુર, બગાસુર અને રત્નાવળી ગુણિકાને શ્રીકૃષ્ણનો નાશ કરવા ગોકુળ મોકલે છે.

૪ રાધા સાથે શ્રીકૃષ્ણના રૂપગુણનું ગાન કરતી, ગોપીઓ, મોરલીનો નાદ સાંભળી આકર્ષાઇ જાય છે, રાધા વિરહથી પીડિત થાય છે, સખીઓ અને તેની જનેતા ઉપચારો કરે છે, ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ યોગી વેશે આવે છે. દ્રઢ પ્રેમ દેખી મળે છે, અને વચન આપી વિદાય થાય છે.

૫ વૃજવાસિઓને ઇંદ્ર યજ્ઞને બદલે ગિરિપૂજન કરવા શ્રીકૃષ્ણનું કહેવું. જુના વિચારનાનું વિરૂદ્ધ પડવું.

૬ કંસની મોકલેલી રત્નાવળી ગુણિકા ગોપી વેશે, શ્રીકૃષ્ણ પ્રતિ ખોટો પ્રેમ બતાવે છે; ત્યાં રાધાજીનું આવવું, શ્રીદામાની યુક્તિથી રીસાવું, શ્રીકૃષ્ણની પ્રણીપતને યુક્તિથી મનાવું, રાધા શિરે મુગટનું ધરવું.

૮ શ્રીકૃષ્ણનો નાશ કરવા રત્નાવળીની બાતમીથી અઘાસૂર ને બગાસૂરનું અજગર અને બગલા રૂપે થવું, ગિરિરાજનું પૂજન કરવા ગોપ ગોપીઓનું આવવું અને તેના મુખમાં જવું, શ્રીકૃષ્ણ ને બળદેવનું આવવું, બન્ને રાક્ષસોનો નાશ કરી સર્વેનું રક્ષણ કરવું. ગિરિપૂજન વિધી. ઇંદ્રનું કોપવું, મુશળધારે વરસાદનું વરસાવવું, સર્વનો બચાવ કરવા ટચલી આંગળીપર ગોવર્ધનને ધારણ કરી છત્ર કરવું. ઇંદ્રનો પશ્ચાત્તાપ ને શ્રીકૃષ્ણની ક્ષમા.

અંક ત્રીજો.

૧ કારાગૃહમાં ઉગ્રસેન અને કંસની મુલાકાત, વસુદેવ દેવકીને ભોળવવાનો કંસનો પ્રયત્ન. શ્રીકૃષ્ણ, બળદેવને મથુરાં તેડી લાવવા અક્રુર અને કેશીને ગોકુળ મોકલવા.

૨ ગોપિઓનો અનુપમ પ્રેમ, શ્રીકૃષ્ણનું બહુરૂપે થવું. અદ્વૈત આત્મભાવનું પ્રગટવું, અને રાસલીલા.

૩ અક્રુર અને કેશી શ્રીકૃષ્ણને મથુરાં લઈ જશે, એ હેતુથી ભોળાં જશોદાજી શ્રીકૃષ્ણને ઘરમાં પુરે છે. ત્યાંથી અણિમા સિદ્ધિવડે નીકળી કેશી દૈત્યનો નાશ કરે છે. અક્રુર અને શ્રીકૃષ્ણની મુલાકાત પ્રયાણ, રાધાનો વિલાપ, અક્રુર સાથે મથુરાં જવું.

૪ મથુરાંમાં ઉદ્ધવને શ્રીકૃષ્ણનો ભેટો. પ્રજાજનનો હર્ષ, પતિરાનો નાશ, ઉકા દરજીને યોગ્ય બદલો, રત્નાવળીનો પશ્ચાતાપ, શ્રીકૃષ્ણની ક્ષમા, કુબજાને નવયૌવના બનાવી વચન આપી કૂવલયાપીડ હાથીને હણી શ્રીકૃષ્ણનું કંસ પાસે જવું.

૫ ચાણુર અને મૂષ્ટિક મલ્લોનો નાશ. **કંસનો વધ.** માત પિતાની ભેટ, અને મુક્તિ. કંસે હણેલા છએ બંધુઓને પુનર્જીવન, અને ઉગ્રસેનને રાજ્યાસન.

સત્યમેવ જયતિ.

॥ ॐ ॥

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

श्री कृष्ण बाळलीला,

કંસવધ નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

૧

સુત્રધાર—ૐ પ્રણમુ શ્રી અંતર યામી,
સુમતિ જશ જય આપો-- ૐ.
આપ કૃપા થાતાં, મુક વદતા,
ચડતા પંગુજન ગિરિએ.
સકળ વિધ્ન પ્રભુ કાપો,-- ૐ.
શરણે રહી માગું, સહાય કરજો,
પ્રગટી મતિ મન વાણીમાં.
નરહરિ કર શિર સ્થાપો,-- ૐ.

નટી--   ૨

ધર્મ કાજે અવતાર પ્રભુએ, ધરણી પર ધર્યાં,
એમાં પૂર્ણ પરબ્રહ્મ રૂપે, કૃષ્ણ અવતર્યાં.
ધર્મ ધેનુનો ઉદ્ધાર, કરીને, જગત હિત કર્યાં--ધર્મ.
જન્મ ધારી, મથુરાંથી વૃજભૂ વિચર્યાં,
લીલા કરી ગોપાલ લાલ રાધિકા વર્યાં,
અસુર ગણુ હણી ગોવિંદે, ભકતોના ભય હર્યાં,
દેવકીનંદને, કંસ નિકંદન, કરી માતા પિતા મુક્ત કર્યાં--ધર્મ.

સ્રીવર્ગ—   ૩

પીયરની વિસારી, માયા તારી ચાલો લાડી આજ,
કહું કુળ જાદવની, રાણીજી ડાહ્યાં થઈ ચાલો આપણ રાજ.
સાનમાં કહીએ, કાનમાં કહીએ રીત રિવાજ;
બહુ ગુણવંતિ છો, ગોરાંદે, કુળની વધારો વધુ લાજ--પીયર.
મહેલ ચણાવ્યાં, માળીયાં ચણાવ્યાં, તમો કાજ,
થઈ મલપતાં, વહુ માનીતાં, મોજું મહેલે માણો માણારાજ-પી.

વિધિ--   ૪

થશે જે આઠમો સુત દેવકીનો, કાળ તુજ કરશે;
કહું છું હું વિધિ હે કંસ કપટી, વાકય નહીં ફરશે.

દેવકી--   ૫

મુજને માર ના સમશેર......વ્હાલા વીર તું.
મારી સંગ શું છે વેર......વહને વીર તું.

મોંઘેરા જોઇ કરતું મ્હેર,
આશાભર જતી હું ઘેર...તકજો વીર.
જો, ઇશ્વર વસે ચોફેર,
ના કર કંસ કાળો કેર.....ડરને વીર તું.

૬

કંસ—

પદ રાજાનું પામીને, કરતું મ્હારે આ પહેલું કામ,
નવિન નવિન નિયમો કરવા, હરવા બહુ દામ.——પદ.
રહેવું રંગમાં, નારી સંગમાં, આઠે જામ,
ઊત્તમ ઉપવન બંધાવી ધામ, લેવું નહિ હરિનું નામ.—પદ.

૭

ઉદ્ધવ અને અક્રુર—

પ્રભુ ભકતોની દાદ દીલ ધરજો ધણી,
ક્રુર કંસથી, મુક્ત હરિ કરજો રે—દાદ.
સતી દેવકીને પિડા થાતી,
આંખે આંસુ ઝરે ને ફાટે છાતી;
વ્હાલા વૈષ્ણવ જનને ના વિસરજો રે.—દાદ.
ધર્મ ધેનુ ધરા બહુ ધ્રુજે,
હરિ હૈયામાં કેમ નહીં સુજે;
ચેતિ ચતુર સુજાણુ સંચરજો રે.—દાદ.

૮

દ્વીમુખ—ગળું આખાં કોળાં, પળમાં એ પેટ પચાવું;
એક પળમાં, એ પેટે પચાવું.
પુતના—મોઢાં બે છે તૈયાર, ખાતાં લાગે ન વાર.
દ્વીમુખ—નગદ નાણાનો અહાર, કરૂં ઓહિયાં
છતાં મુને વાનર બે મુખો જો કોઈ કહે
લઉં પકડી દઈ ઘોલમાં,
પુતના—વ્હાલા ઢોલ પીટાવો એ માટેના,
દ્વીમુખ—મારી સામે બોલે ના, કો ચું કે ચાં,
ભરૂં ખીસ્સા પુરા, બંદા છે બહાદુર શૂરા—ગળું.

૯

દરબારી કુંચનીઓ—
વિજય વંત નૃપતિ, મથુરાં પતિ,
પ્રગટ પ્રબળ શત્રુ પદ પડી, કરતા સ્તુતિ,
સરલ, સરસ, કીધા ઉત્તમ નિયમ;
ધીમંત, શ્રીમંત, ગત અકળ, અગમ.
રહો સદા પ્રસન્ન, અજર અમર થઈ,
વિધી વાણી, કરો મિથ્યા તમે, મહારથિ—મથુરાં પતિ.

૧૦

ચારૂમતિ—
આમારૂં અમુલ્ય ગૌધન લુંટાય, કરૂં શું ઉપાય,

ભારતિ ભુષણુ, ભારત પોષણુ,
વિના વાંકે હણાય; (૪) કંપે મુજ કાય-- અમારૂં.
ધાઓ ધાઓ ગૌપાળક સ્વામી.
ધેનું જતાં ધર્મ જાય (૪) અર્થ ન સધાય-- અમારૂં.

૧૧

વાસુદેવ--

શાણા કેમ દયા નહિ ખાય, ગાય વિણ વાંકે મરે રે;
સર્વ જનોને એ સરખી છે,
પય પાતાં પણ પ્રાણ હરે રે--
જગત હીત કરનારી ઉપકારી છે,
અનુપમ અમીરસ પાનારી એ છે;
કંસ કુમતવશ થઈ વધ કરે રે--......શાણા.

૧૨

દેવકી અને પુત્રો—

તારા ગુણ અગણિત શું ગાઉં ગરીબ ગોમાતાજી;
તુજ તનમાં વસતા દેવ, સર્વ સુખદાતાજી.
માનવી જાતનું હિત કરનારી,
રસકસ ઘરઘર તું ભરનારી;
ઘી દુધ દહીં અમૃત દેનારી,
છો જગજનની, વડી માવડી રે—
ધન ધાન્ય પુત્ર મળે, તું થઈ સુખદાતાજી;
ખેડે ખેતી તુજ તનુજ, પવિત્ર ગોમાતાજી.

૧૩

દેવકી—

ભૂપતિ થઈ, ગૌ વિપ્ર ન મારીએ વીરા.
દયા આણી જીવ ઉગારીએ— વીરા.
ધર્મ ઉર ધારીએજી, દુષ્ટતા વિદારીએજી,
કુસંગ નિવારીએજી,
થઈ નરેશ દેશને તારીએ— વીરા, ભૂપતિ.
નિતિ પંથ પાળીએજી, ભય નહીં ભાળીએજી;
સુખે દિન ગાળીએજી,
તજી વેર વિષ્ણુ સંભારીએ— વીરા, ભૂપતિ.

૧૪

કંસ—

બસ તું બકતી બંધ થા. (૨)
જે લવે, તે હવે, ના ગમે, મનમાં— બસ તું.
એ ધરમ, ને કરમ, જુઠાં જાણ્યાં મેં એ કામ;
છે ધતીંગ, મારી ડીંગ, વેદ પુરાણે તમામ,
વિષ્ણુ તારો જે, વેરી મારો છે, ન સંભારો એ—બસ તું.

૧૫

દેવતાઓ—

શ્રીધર ધરણી ધર, કમળ નયન કમળાવર, જય વિશ્વંભર.
વંદે સુર ગણ ચરણ, ગોવિંદ ગદાધર.— શ્રીધર૦

અચ્યુત, અધમોદ્ધારણ, દાનવ બળ હર;
ધર્મ, ધેનું, ધરા, યાચે વર.— શ્રીધર૦

૧૬

દેવકી—

લીલા શી વર્ણવું, છે ગતિ ન્યારી, વ્હાલા તારી— લીલા.
લંકાપતિ હણવા, રઘુ કુળે જાયા,
સીતા તણું રક્ષણ કરવા, ધીર થઈ ધાયા— લીલા.
દાસ પ્રહલાદ કાજે નરસિંહ રૂપ ધારી,
વિપત્ત વિદારી લીધો, ભક્ત ઉગારી.— લીલા.
ભકતો તણી ભીડ જાણી, સહાય સદાય દીધી,
આજે મારી અંતરયામી, સંભાળ લીધી.— લીલા.

૧૭

ચિદ્દ્શક્તિ—

ક્રુર કંસ ધિઃક ભૂપતિ, ધિઃક ધિઃક સૌ કામ,
હું શક્તિ વસું વ્યોમમાં, તુજ અરિ ગોકુળ ગામ.

૧૮

કંસ—

કપટ, કપટ થયું, કારાગૃહ માંહી કેશી,
પ્રકટ થયો એ હાય, ભવ પુરવનો દ્વેષી— કપટ.
ગામ ગોકુળિએ જઈ, પકડી આ પળમાં,
છળ કરી નાંખ, રેંશી— કપટ. કપટ.

૧૯

ગોપીઓ—

વારો, વારો કુંવરજી કાનુડો તોફાની તેને નંદરાણી તમે વારજો.

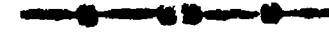
માજી બાળક શું મ્હોડે ચડાવો,
સુત શ્યામળિયાને સમજાવો,
સમજાવો—વારો, વારો.

ઘરમાં ઘુસીને ગોરસ ખાતો,
તાવણને તડફડ દે લાતો.
કહું શું વાતો–ખૂણે ભરાતો,
લાગ જોઈ છાનો છટકી જાતો.—શ્યામળિયાને.

વખત વિના વાછરડાં છોડે,
મટુકિઓ દહીં દુધની ફોડે,
પેસી રસોડે—તાવડી તોડે,
દોટ દઈ કાનો દડબડ દોડે— શ્યામળિયાને.

અંક બીજો.

૨૦

ગોવાળિઆ—

ગોવાળ હો, જુમનાંજી તટ ઝટ જઇએ,
હો જઇએ, હો જઇએ, ગાયોને વાળી લઇએ—ગોવાળ.
હળી મળીને ભાત ભેળા ખાઇએ, હાલો રોંદો કરીએ.
કાલિંદી પાણી પીએ. (ગટ ગટ ભાઈ)
... ...(ઝટપટ)—હો જઇએ.

૨૧

રાધા—

મ્હને કૃષ્ણ વિના કાંઈ ના ગમતું,
એ રમણિકમાં, રહે મન રમતું.— મ્હને.
રસના રસ પીલે, કૃષ્ણ નામનો,
કર્ણ ગ્રહે સ્વર, સુંદર સ્યામનો;
નયન નિરખ નિત્ય પ્રિયતમ તું.— મ્હને.
ખુશબો નાસિકા, લે કૃષ્ણ અંગની,
આશ છે અંતરે, શ્રી કૃષ્ણ સંગની;
રમણિકમાં રહે મન રમતું. મ્હને.

ગોપ-ગોપીઓ ૨૨

જય જય કૃષ્ણ જયકારી, કુંવર કાનહો,
વૃજવાસી સૌ જનને, સુખીઆં કીધાંજી—જય જય.

ગોવિંદ જીવન, દીધું ગોપ ગાયોને,
મોહન મોરલી મુખ ધારી-હાંજી—જય જય.
નટવર નાથ્યો તેં નાગણી વરનેરે.
સરિતાનું કીધું શુદ્ધ વારી-હાંજી—જય જય.

કંસરાણી— ૨૩

પ્રિય સ્વામી આ અબળાની અરજી માનો આવાર,
નહીં વેરમાં કંઈ સાર,
નિજ શુભ કરવા માટે તજવા અંતર અશુભ વિચાર;
નહિં વેરમાં કંઇ સાર......................પ્રિય.
અગ્નિની જ્વાળાને છે, જ્યમ જળ શિતળ કરનાર,
ત્યમ ભાવિ ભય મિથ્યા કરવા, હરિ શરણુજ ઉપચાર;
નહીં વેરમાં કંઇ સાર......................પ્રિય.

કંસ— ૨૪

સુખ શાન્તિ, ક્યાંઇ ના મળે,
જ્વાળા, હ્રદયમાં બળે— સુખ શાન્તિ.
અંતરનું દુઃખ કોણ કળે, એ........
રૂપ છાયા, રૂપમાં ઢળે;
વેરી પર, વેર ના વળે.— સુખ શાન્તિ.

ગોપીયો ને રાધા— ૨૫

જુમનાને તિરે જાદુ વાલે, સખી બંસરી બજાવી,
નંદ લાલે વાલે ચિત્ત ચોરી, મને બાવરી બનાવી.

ભુલાવી મારૂં ભાન સાન, કાન ગયો હાંહાં,
મને મોરલીએ મોહ ઉપજાવી— જીમના.
સુંદર છબી જોઇ છેલની ઉપજી અંતર પ્રીત.
નટવર નિલધન સ્યામમાં, ચોટયું મારૂં ચિત્ત.
નયન નેહે નચાવ્યાં વાલિડે, સખી મુખ મલકાવી,
છુપી છુપી છબીલે કરી સાન, મને લીધીરે લોભાવી.
ન, ભાવે ખાન પાન નિંદ ન આવે હવે,
લગન લાલાએ પ્રેમની લગાવી.
વિરહ થકી વિંધાયલું, અંતર અતિ અકળાય,
અળગો રહ્યો અલબેલડો, શું કરૂં સખી ઉપાય— જીમના.

રાધા— ૨૬

વૃજચંદ્ર નંદલાલ, આવી મળો તો વિરહ દુઃખ જાય,
તન મન તવાયાં મારાં, રસિયા નવ રહેવું ન્યારા;
દયા કાંઇ દીલ માંહે લાવજો, પ્રિય શામળા.—વૃજચંદ્ર.
નિશદિન હું વાટ જોતી, સખી થકી છાનું રોતી;
વ્હેલા અલબેલડા, અહીં આવજો, પ્રિય શામળા.—વૃજચંદ્ર.

રાધા— ૨૭

કહી ન શકું હું મુખ થકી સહી ન શકું દીલમાંય,
ચિંતવતાં ચિત ચણુ ચણે ... ...
કૃષ્ણ—... ... ... પ્રિત રોગ પરખાય.
રાધા—વૃજ જન મન રંજન મણી, કંસ ગણે નીજકાળ;
પ્રાણ જીવન પ્રિય માહરો, નંદરાયનો બાળ.

રાધા— ૨૮

સુરમ્ય મનોહર આકૃતિ, શ્રીકૃષ્ણ કાન્ત મણી;
ભાલ પટલે, શશી કાન્ત મણી— સુરમ્ય.
યોગી જનના જે ચીંતામણી,
નરોત્તમ છે વ્રજ દિનમણી,
વિધી કરે ગાન વેદ ભણી.
એવા પ્રિય મુજ પારસમણી— ભાલ.

રાધા અને સખીઓ— ૨૯

અમને પાવન કરવાને, દીલનાં દુ:ખડાં હરવાને
શાંન્તિ જળ મન ભરવાને--યોગી આવજો.

માયા રાખી મહારાજ,—યોગી આવજો.
દર્શન દેવાને કાજ,—યોગી આવજો.
ચરણ કમળ નિશદિન મુજ મંદિર, અંદર ધરવાને,
કમળ વદનથી મનહર મધુર, વચન ઉચ્ચરવાને,
શાન્તિ જળ મન ભરવાને,—યોગી આવજો.

૩૦

કૃષ્ણ—

હું નીરંજન નિર્વિકારી, વિરલાજન કોઈ જાણે રે.—હું.
પ્રેમીજન મને પ્રેમસ્વરૂપે, પરમાનંદ પ્રમાણે રે,
યોગી યોગેશ્વર અનુભવતા, અંતર આનંદ માણે રે.—હું.
કામી કપટિ ક્રોધિ મુજને, કાળરૂપે પિછાણે રે,
ભાસું ભિન્નધિકાર પરત્વે, હું એકજ, સૌ ટાણે રે.—હું.

૩૧

રત્નાવળી—

હું વ્રજ નારી, વિયોગે દુખિયારી. ઓ, વિહારી.
જોઉં વાટ તારી, વનમાળી, વારી વારી— હું.
લાગી છે, નયનાની કટારી—અરરર ઓય..........
અબળાને, મન મોહન આવી લ્યો ઉગારી—ઓ વિહારી, જોઉં વાટ.
ચકોરીને પ્રિય ચંદ્ર છે, ચંદ્ર ચહે ન લગાર;
એ અવળી પ્રિત રીત જોઈ, અશ્રુ વ્હે ચોધાર—લાગી.

૩૨

રાધા—

જાણી, જાણી, આ જુઠી તમારી ઠગાઈ;
મેં બાજી, જાણી બાજીગરની— જાણી.
અમારૂં મુખડું કાળું કનૈયા.
જા તું શશી સમ તવાઈ,

કૃષ્ણ—ના, ના.

રાધા—શીદ મળવા, થઈ હળવા;
લાલ આવો લોભાઇ (૨)— જાણી.

કૃષ્ણ—નહીં નહીં, તું ગૌરવરણી, અમી ઝરણી.

રાધા—તમારો તોલ શું, તમારો બોલશું;
ગરવા છો, ગરજે ગોવિંદ-જાઓ જાઓ.
નંદલાલા, ઠગ દાલા, કહાન કહેશો ન કાંઈ— જાણી.

૩૩

રસિકા—

ના, રીસાઇએ સખી, રસિઆથી ના રાધિકા રીસાઇએ.
સમતા ધરીને, મમતા ધરીને, કરીએ વરથી વ્હાલ;
ચતુર સંગ ચડસ ના કરીએ, ચતુરાં સરલ ચાલ.—ના રીસાઇએ.
મદભરી મારૂં માનીને મૂકી દે, મનથી માન ગુમાન;
નેહે મળી લે નંદકુંવરથી, દઈ પ્રિતી રસપાન.— ના રીસાઇએ.

રાધા—શું શિખામણ દે સખી, તું ના સમજી ભેદ;
મુજ વાલમની વાતડી, સુણતાં થાશે ખેદ.

૩૪

શ્રીદામો—

છેડ કીધી છબીલે છેડ કીધી,
અરેરે ધુતારે, ઠગારે, એ કપટી કાનુડે—છેડ.
જળ ભરવા હું ગઇતી, જમુનાંજીને તીરે,
ભરી બેડું નીરે, ધરી મારે શીરે, ચાલી ધીરે ધીરે,
ઓય ઓય—કાનુડે કેડ લીધી.
કેડ લીધી, એ નકટે,.નાનુડે, કાનુડે, પાલવડે, મને પકડી.
હું છટકી, ત્યાંથી દોટ દીધી—અરેરે.

૩૫

રાધા—

કરી ખુબ કળા ભરથાર,
વાર, વાર, ઠાર, ઠાર, ઠગનાર.

કૃષ્ણ—માની હવે માની માનુની મ્હારી તું,
રીસ તજી ખીલી, નવેલી નાર.
રાધા—છળ કરી મને છેતરી છબીલા,
ઠીક બનાવી નાજુક નાર.
શ્રીદામો—બન્યા ભલે નાર, તોય મૂછે તાર,
વ્હારેવા, વ્હારેવા. (હા. હા. હા.)
કૃષ્ણ—આનંદ આજે અપાર—કરી.

૩૬

ગોપમંડળ—

માનવી મેળો તે, આ જગ જાણો રે,
ધરી મોહ મિથ્યા, મમત શું આણો રે— માનવી.
જેમ આવ્યા છીએ તેમ જાવું,
હારે પોત પોતાનું, ભાતું અહીં ખાવું રે.— માનવી.
સામ સામા મળી, સ્નેહ વધારજો.
હાંરે કરી મેળો સફળ, ઘેર પધારજોરે— માનવી.

૩૭

રાધાકૃષ્ણ સહ વ્રજવાસીઓ—

પ્રેમ થકી પૂજન કરીએ,
છો શ્રેષ્ઠ ગોવરધન સૌ ગિરિમાં,
આ દ્રષ્ટિએ જડ દેખાતા,
સૂક્ષ્મ ચૈતન્ય અણુ અણુમાં— પ્રેમ થકી.

પંચામૃતથી સ્નાન કરાવી,
શિતળ ચંદન લેપ લગાવી,
કુમ કુમ અક્ષત અબિલ ચડાવી,
પુષ્પ કમળની માળ પ્હેરાવી,
નવિન નવિન નૈવેદ્ય ધરાવી,
પંચ ધૂપ દિપક પ્રગટાવી,
વંદન કરિએ હે ગિરિ—રાજ.

ગોપગોપીઓ— ૩૯

જય જય પ્રભુ જગન્નાધાર,
અનંત અપાર, શક્તિ ભાળી રે...જી.....જય જય.
તમે હણી અઘાસૂર, ને બગાસૂર,
વૃજ જન પીડા ટાળી રે,
સુરપતિ નમાવ્યો ચરણ, (હાંહાં)
ગરવ દીધો છે ગાળીરે ...જી... ...જય જય.
પ્રિતે કર્યું, દાવાનળ પાન,
દામોદર, સ્વજન લીધા સંભાળી રે.
એક આંગળીએ, ગિરિ ધર્યો, (હાહા)
ઓ, વાલમ, વનમાળી રે ... જી ...જય જય.

અંક ત્રીજો.

૩૯

વસુદેવ--

અવધ થઈ હવે આવ અભય દાતા, અવધ થઈ હવે આવ.
આપ વિના, આ જગ સઘળાપર, ઉપજે છે અભાવ--અભય.
ષડરિપૂ દુઃખ, આપે અંતરમાં, બળિયા તેથી બચાવ--અભય.
ઘડી ઘડી પલની જાણે છતાં તું, કાલો થઈ શું કલાવ (કાનુડા) અ.

૪૦

રાધા—

કાનુડા તારી, કામણ કરનારી
વૃજમાં વાંસલડી વાગી,
મીઠી વળી મોહક, મનવશ કરનારી-- વૃજમાં.
મનવશ કરનારી, સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી;
હું ઘેલી; તમ વિણ થઇ છું ગિરધારી-- વૃજમાં.

૪૧

કૃષ્ણ
ગોપીઓ }—

રમીએ, આનંદમાં, હરી સંગમાં, રહી રંગમાં,
બંસિ નાદ સુણી, સુતી જાગી, નિંદ બીક ભાગી,
ભીંજી પ્રેમ રસમાં.-રમીએ.
રૂડી ચાંદની પ્રકાશી, શરદ પુનમની;
રંગે રાસ ખેલો. સંગે સુંદર શ્યામની.

રસિકા—સુખદ સંગ શ્રી કૃષ્ણનો, સુખદ શ્રી વ્રજવન;
સુખદ શરદની ચાંદની, સુખદ સફળ જીવન.—રમીએ.
કૃષ્ણ—આવી આજ કરમાંહી, નવલ કુસુમ કળી,
ગોપીઓ—રહેજો લાલા ભારમાં, રસના લેતા છળી.
રાધા—પ્રિતમ સ્પર્શ થતાં સર્યું, દેહતણું અભિમાન;
વિસરી હું પોતાપણું, ગોવિંદમાં ગુલતાન.
ગોપીઓ—આવો આવોને, આજ રસ ઝીલીએ;
રંગે રમીએ, મળ્યા મોહનજી.
થાશો ન, અળગા ઘડી, જગજીવનજી,
રસ ઝીલીએ, રંગે રમીએ, મળ્યા મોહનજી—રમીએ.

૪૨

અક્રુર—
મ્હારા નરહરિ નાથ, ઓ વ્હાલા. વેગે ચાલો મારી સાથ;
અંતરયામીં બાજી તમ હાથ, રાખો લાજજી— મ્હારા.
કંસે માંડયો છે, અતિ ઉતપાત,
કરે ગૌવિપ્ર કેરી ઘાત;
સંકટ સેવે સૌ દિન રાત-રાખો લાજજી-- મ્હારા.
અરેરે ધ્રુજે છે આ ધરણિ માત,
સર્વે વિદીત છે વાત;
ધર્મોદ્ધારક હે જગ તાત-રાખો લાજજી-- મ્હારા.

રાધા— ૪૩

આપ વિના આવાસમાં મુજથી નવ રહેવાય;
સારસ જોડ જુદી થતાં, પલમાં પ્રાણ તજાય.

નાથ તુંથી, વિયોગ કેમ વેઠી શકાય,
વૃક્ષ વિના આ વેલી, કહો ક્યાં જઈ વિંટાય—નાથ.
આમ મૂકી ના જવાય, શ્યામ વિણુ કોણુ સહાય થાય;
પ્રિયતમ પડું છું પાય, રાખો સંગમાં સદાય—વૃક્ષ વિના.

કૃષ્ણ—નાના સંગ બંધાય સુંદરી, શોક કરી કરમાવે કાય;
જાણી ધર્મના મર્મ પ્રેમદા, મુજથી અહીં નવ રોકાવાય;

રાધા—ત્રીકમ તરછોડી તમે, થશો વિદેશ વિદાય;
જાશે જીવ ઝુરી ઝુરી, જાણો હે જદુરાય.—વૃક્ષ.

૪૪

ઉદ્ધવ—

છે, ધન્ય ભાગ્ય આજે, કૃષ્ણ જીવન મુજને મળશે;
પાપ તાપ ત્રિવિધીના ટળશે.— ધન્ય.
મંગળ મૂર્ત્તિ નયને નિરખશું, વંદુ ચરણમાં;
લેશે શરણમાં, પ્રેમે કર કમળ, મુજ શિર ધરશે—છે ધન્ય.

૪૫

શ્રીદામો—

દીન દયાળ દેતો, ત્યારે લેનારો શું લેશે;
અખિલ જગતનો નાથ કૃપાળુ, ધનપતિ કુબેર એ છે—દીન.
હજાર હાથવાળો દાતા, યાચકને કર, એ છે.—દીન દયાળ.

૪૬

કુબજા—

આવશે, આવશે, આવશે રે મ્હારે મંદિરે;
અલબેલો લાલ આવશે— આવશે.

આશ હતી વરવા, વ્રજ વિહારી,
આજે મળ્યા ગોવિંદ ગિરધારી;
થઇ નટવરની, નાજુક નારી.-- આવશે.
સુંદર વરની સંગે, રંગે મહાલશું. (મટકો કરી)
અધર રસ લઇ, હરિ કર ઝાલશું (લટકો કરી)
રૂમ ઝુમ રૂમ ઝુમ છુમ છુમ હાં, ચટકથી ચાલશું—આવશે.

૪૭

સર્વ પાત્રો—

શુદ્ધ હૃદય, ત્યાં છે વિજય, અચળ નિયમ અવનિ માંય;
સદગુણ સજી, પ્રભુ પ્રેમે ભજી, રહે તેની કરે શ્રીહરિ સહાય.
—શુદ્ધ હૃદય.

કરણી સમ ગતિ કરી કંસની, વાહ! ઇશ તુજ ન્યાય,
વસુદેવ દેવકીનો કર્યો જય, ભય ટાળી કર્યાં સુખી સદાય.
—શુદ્ધ હૃદય.

આત્મ નિવેદન, છે ભવ છેદન, જો પૂર્ણ પ્રીતે કરાય,
ગોપિજન, પ્રેમી મન, અનુપમ, સર્વ શાસ્ત્ર પુરાણે વખણાય.
—શુદ્ધ હૃદય

અમારી રાજા રજવાડામાં વખણાતી "યાકુતી"ની નકલો નીકળેલ છે, માટે ખરીદ કરતી વખતે સંભાળજો. અમારી બનાવેલ બાદશાહી યાકુતી અનંગ વિલાસ અમે કોઇને વેચવા આપેલ નથી. અમારી બનાવેલી યાકુતી માત્ર રાજકોટમાં અમારા ઔષધાલયમાં જ મળે છે.

બાદશાહી યાકુતી.

(અનંગ વિલાસ.)

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે; પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે. સંસાર સુખ ભોગવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામાં ઉંચામાં ઉંચી દવા જોઇએ તો આ અનંગ વિલાસ બાદશાહી યાકુતી છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વિકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખરૂં પુરૂપાતન આપે છે. રાજા રજવાડામાં તથા શ્રીમંત લોકોમાં આ દવા બહુ વખણાય છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપીઆ દશ.

ડૉકટર કાળીદાસ મોતીરામ, રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.